

ריבונה של תורה

רעיונות ומאמרים לפרשת השבוע

גליה קצ"ז

חנוכה

שמחת חנוכה ואופק הלבבות

הידועות, ונמצא שגזירת ביטול השמחה קדמה לרוב גזירותיהם, ומוכח מכך שתחילה שמו היונים לעצמם למטרה לבטל את השמחה מישראל.

גלות יון - "לערב ילין בכי", אך "ולבוקר רינה"

מימד נוסף של ביטול שמחת ישראל על ידי היונים יגלה לעינינו לאור דברי המדרש (ב"ר ב, ד) **"וחושך - זו יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיה"**. כי הנה חושך מסמל את היפך השמחה, וכדברי הנביא (ישעיהו כד, יא) **"עֲרֶבְהָ כָּל שִׂמְחָה"**, ופירש הרד"ק **"חשכה כל שמחה"**, כי **"ערבה"** הוא מלשון **"ערב"** שהוא חושך, והשמחה היא אורה, וההיפך ממנה הוא החושך.

וכן פירש המלבי"ם **"השמחה היא שמחת הלב"**, והיא נמשלת לאורה המאירה את הנפש, אך בגלות אור השמחה ערב וְחֹשֶׁךְ שְׁמִינָה מאופק הלבבות.

ועל כן דרשו שיון הביאה למצב של חושך בישראל, כי חושך הוא תוצאה של ביטול השמחה, ומלכות יון ששאפה לכך, חפצה בעצם להחשיך כל שמחה מאופק ליבם של ישראל.

שוב ראיתי שכדברינו כתב **רבי אברהם סאבע בעל ה"צורור המור"** (פרי נח). שהביא מדברי המדרש הנעלם כי יונתו של נח שנשלחה כמה פעמים מחוץ לתיבה רומזה לדי גלויות של כנסת ישראל, ומה שנאמר **"ותבוא אליו היונה לעת ערב"** הוא כנגד גלות יון- **"לפי שגלות יון החשיכה פניהם של ישראל כשולי קדירה"**, אמר **"לעת ערב" לפי שחשך עליהם היום וערבה כל שמחה"**.

וכתב שם שזהו שנאמר במזמור שיר חנוכת הבית לדוד שנתקן על חנוכת בית חשמונאי, **"בערב ילין בכי"**, כנגד גלות יון שנאמר בה **"לעת ערב"**, כי היו בה ישראל בצרה ובחושך גדול. אך לבסוף **"ולבוקר רינה"** כי לבסוף אירעה תשועה גדולה לישראל וזכו לשיר ולשמוח ולשבח להשי"ת על הניסים והנפלאות שעשה להם [וזהו **"שיר ורננים"** כנגד **"ולבוקר רינה"**].

על ידי ביטול השמחה חתרו היונים להשכיח את התורה מישראל

רמז לרצון היונים לביטול השמחה מישראל, מצאנו - לדברי האמרי חיים (פרי ושלח) - בשלושת הגזירות העיקריות שגזרו

בשלהי **מסכת תענית** (כת, א) אמרו, שפעם אחת גזרה המלכות הרשעה על ישראל שלא יביאו ביכורים לירושלים. והושיבו שומרים על הדרכים שימנעו מישראל לעלות לירושלים לשם קיום מצוה זו. יראי החטא שבאותו דור מיאנו להשלים עם רוע הגזירה, והיו מביאים סלי ביכורים ומערימים ומכסים אותם בתאנים, וכשהיו השומרים שואלים אותם מה מעשיהם, היו אומרים שהם הולכים לעשות עיגולי דבילה. ולאחר שהיו עוברים משם, היו מעטרים את סלי הביכורים ומעלים אותם לירושלים.

עוד מסופר שם, שאותה מלכות גזרה אף שלא יביאו ישראל עצים למערכה, והיו יראי החטא עושים מהעצים סולמות, ומניחים אותם על כתפיהם, והיו אומרים לשומרים שהם הולכים להביא גוזלים מהשובך ולשם כך צריכים הם את הסולמות, ולאחר מכן היו מפרקים את הסולמות ומעלים את העצים לירושלים. ועל אותם צדיקים ויראי חטא דרשו שם את הפסוק **"זכר צדיק לברכה"**.

המהרש"א - היונים גזרו על ביטול השמחה מישראל

והנה בגמ' לא מבואר מי היתה אותה מלכות שגזרה גזירות אלו, ומה היתה מטרת הגזירות. אמנם **בחידושי אגדות למהרש"א** ביאר, שהיתה זו מלכות יון בתחילת שלטונה בישראל [מאה ושמונים שנה לפני חורבן בית שני], ובאותה שעה לא היה להם עדיין יכולת לבטל את עבודת הקרבנות בירושלים, אך רצו למנוע מישראל לקיים את המצוות הנ"ל על ידי שהעמידו שומרים בדרכים.

וכתב, **"יש לתת טעם שגזרו על ב' דברים אלו [הבאת ביכורים ועצי המערכה], לפי ששני הדברים הללו היו נעשים בשמחה"**, כי המביאים את קרבן העצים למערכה היו עושים באותו יום שמחה ויום טוב, וכן היו מביאים את הביכורים בשמחה גדולה, **ועל כן גזרה אז מלכות יון לבטל מהם השמחה"**.

ידועה נכבדת הודיענו המהרש"א בדבריו, כי הגם שגזירות היונים רבו למכביר וכמבואר באורך מדרשי חנוכה, מכל מקום גזירה זאת על ביטול השמחה מישראל אינה ידועה כל כך.

זאת ועוד, כי כפי שכתב המהרש"א גזירה זו היתה בתחילת שלטון היונים, ובאותה שעה עדיין לא גזרו את כל גזירותיהם

עד שיכלה ההרגל פן השוק

והנה כתב ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (פרי"צ פרי מקץ אות ג') שמש שאמרו במדרש שיון רצו להחשיך עיניהם של ישראל, היינו שרצו להטיל בישראל זוהמת הנחש. ואף שאין לנו עסק בנסתרות נבאר הדברים לפי ערכנו, על פי דברי ר' צדוק במקום אחר (פרי"צ לרי"ח סייון) "שורש פיתוי הנחש בראשית הבריאה שהכניס עצבון בלב האדם, כמו שנאמר (בראשית ג, יז) **בעצבון תאכלנה וגו'** [וכן **"בעצב תלדי בנים"**] ועל ידי זה מביא התרשלות בלב מעסק עבודת ה'".

וזה תואם לדברינו לעיל שיון רצתה לבטל מישראל את השמחה ולהכניס בליבם את העצבות שהיא משורש זוהמת הנחש.

ברם, חידוש נוסף יתבאר לאור דברי הרצ"ה **שעצבון הנחש שהוא העצבון שרצו היונים להכניס בלב ישראל, הוא הגורם להתרשלות בעבודת ה'.** וראה זה פלא שזו בדיוק הסיבה שגרמה לגלות יון, וכדברי הב"ח הידועים בתחילת הל' חנוכה (סי' תרע) **"בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה"**. וכיון שישראל פגמו בבחינה זו של השמחה בעבודה, העניק הדבר דריסת רגל ליונים שרצו להעציב את ישראל ולגרום להם להתרשל לגמרי בעבודת ה' ולהשכיחם מתורתו ית'.

ויש להוסיף לזה את דברי השפת אמת (חנוכה תרמ"ז) שחנוכה הוא מלשון התחדשות, וכמו שמצינו שהיתה בו חנוכה המזבח. וכתב שזהו שאמרו שמצות הדלקת הנרות היא "עד שתכלה הרגל מן השוק" כי רגל היא מלשון הִקְגַל, כי ענין הנרות הוא לבטל את ההרגל הגורם להתרשלות בעבודת ה', ולקבוע בליבו של האדם את ההתחדשות התמידית בעבודת ה' ללא הרף.

ולעומת היונים שחפצו להחשיך עיני ישראל ולהשכיח את התורה מהם על ידי ביטול השמחה וההתלהבות בעבודה הרוחנית, עומדת שמחתנו בימים אלו המתבטאת בחיזוק השמחה בעבודת ה', בבחינת "קבעו שיר ורננים" - קביעות של שמחה בתורה ובמצוות.

כתובת המערכת: מודיעין עלילת, מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220 פקס: 153-89744220 ©

רשמי לרשות המבחן ולקבלת האמצעים האקדמיים:

rinuna@shtaygen.co.il

היונים, לבטל מישראל שבת מילה וחודש, כי ראשית התיבות של גזירות אלה הם **"שמח"**, להורות כי רצו לבטל את השמחה.

וביאר, כי תכלית רצונם של היונים להשבית את שמחת ישראל הוא משום שכידוע חתרו רשעים אלה להשכיח את התורה מישראל, וכמו שאומרים בעל הניסים "להשכיחם תורתך", והם ידעו שעל ידי ביטול השמחה משתכחת התורה מישראל.

ועומק הענין שעל ידי ביטול השמחה משתכחת התורה מישראל, הוא משום שעבודת ה' בכלל, ולימוד תורה בפרט מורחים להיות מתוך שמחה והתלהבות ולא בעצלות ובדפיון. וכידוע מגודל התוכחה בעוון "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" (דברים כח, מז). ובפרט לגבי מצות תלמוד תורה שעיקרה היא השמחה בלימוד והתענוג בו, וכדברי רבינו אברהם מן ההר (נדרים מח, א), וכפי שהעיר האגלי טל בהקדמתו הידועה.

ולכן כשניצחו החשמונאים קבעו שיר ורננים, דהיינו ריבוי שמחה בשיר והלל כדי להנציח את השמחה בעבודת ה'. [וזהו **"קבעו שיר ורננים"** - קביעות תמידית של שמחה בעבודת ה'].

והוסיף בזה רמז נפלא, כי ראשי התיבות של **"מזמור שיר חנוכת הבית"** הם **"שמחה"**.

"המהדרין בקיום מצות ה', היתה להם נפש מרה בגזירת היונים, וכשנעשה הנס נתמלאו שמחה"

ונמצא שכאשר נגאלו ישראל מגלות יון, הרי שהיה זה מצב של גאולה ויציאה "מחשיכה לאורה", וממצב של ביטול שמחה עקב ביטול מצוות רבות למצב של שמחה גדולה ושיר ורננים.

שמחה זו שאירעה בימי חנוכה נמשכת לדורות, ולדברי השפת אמת (חנוכה תר"ס) שמחה זו עומדת ביסוד ענין ההידור שכה מהדרין בו בחג החנוכה, "כי המהדרין והמשתוקקים לקיים מצות ה', להם היתה נפש מרה בגזירת היונים, וכשנעשה הנס נתמלאו שמחה".

כי ככל שהיה האדם מהדר במצוות היה צערו גדול יותר מחמת ביטול המצוות ע"י היונים, ועל כן לכשנגאלו ישראל, היתה שמחת המהדרין גדולה יותר משאר האנשים, ולכן נחקק ענין ההידור בתורת ימי החנוכה, כי כך גם לדורות מהדרים כל ישראל במצות הדלקת הנרות, ויש בזה גילוי ועדות לשמחתם של כלל ישראל במצוות ובעבודת ה', וזוהי התשובה הניצחת ליונים הארורים שחפצו לבטל את משוש ליבנו בעבודת בוראנו.

לתיאום דרשות ושיעורים: 050-4191861 - rinuna@shtaygen.co.il

לע"נ

ר' בנימין בן משה זצ"ל
וסרח (שרה) בת רחמה ע"ה

לע"נ אהרן בן יחיא מעברי ז"ל

ומרת רחל בת סאלחה ע"ה
ומרת נאזיה בת תאג'ה ע"ה

להצלחת ר' יהודה דגגה ומש'.

ולע"נ אבלין בת איבון ע"ה.
ומאור בן צביה ז"ל.

להצלחת

ר' יצחק ודייזי רבקה קקון וילדיהם.
ולרפואת ברוך בן אליס הי"ו.